

cemâl-i
Halvetî

allah kulunu severse

Çevirenler:
Fakirullah Yıldız - Ömer Çınar - Tâibe Kıvanç

Tasavvuf
Klasikleri

SÜFİ
KİTAP

Ey dost! Bil ki, biat âyeti, üç âyettir. İşte bu yüzden bu fakir onları -her ne kadar bu âyetlerin yarısına bakarak bunları beş makam üzere beyan etmek mümkün olsa da- üç makam üzere beyan etmiştir. Sultânî akıl ile iyi anla!

O hâlde mü'mine, -tıpkı Cebrâîl'in -*aleyhisselâm*- Peygamber -*sallallâhu aleyhi ve sellem*- Efendimize telkin ettiği gibi- telkin hazinesini, yani üç defa "Lâ ilâhe illallâh" sözünün telkînini infak etmesi suretiyle nefsinde irfanın hâsıl olduğu bir ârife; rûhunun, aklının, kalbinin ve sırrının biat etmesi gerekir. Nitekim Allah Teâlâ; "Mallarını Allah yolunda infak edenlerin durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir..."⁵⁵ buyurmuştur.

Ey dost! Bu ayetin ayrıntılı teviline kulak ver! Şöyle ki, Allah yolunda mallarını infak etmekle, marifetullâhın aslı olan tevhîdin telkîni kastedilmektedir. Nitekim Allah Teâlâ; "...Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun."⁵⁶ buyurmuştur.

"Allah yolunda" kavliyle ise tezkiye, tasfiye ve tecelli yolu kastedilmektedir. Nitekim Allah Teâlâ; "Bizim uğrumuzda cihad edenler var ya, biz onları mutlaka yollarımıza iletceğiz..."⁵⁷ buyurmuştur. Dolayısıyla rabbânî bir âlim, hazinesini yani "Lâ ilâhe illallâh" sözünün telkînini infak ettiği zaman, beşerî âlemin yerinde yedi makam zuhur eder ve bunların her birinde sayısız makamlar hâsıl olur. İzzet sahibi olan Allah; "...Allah dilediğine kat kat verir..."⁵⁸ kavliyle buna işaret etmiştir.

Ayrıca bununla, her birinden sayısız semânın zuhur ettiği yedi semânın kastedilmiş olması da muhtemeldir. Dolayısıyla, seyr ü sülûk ile Âdemoğlunun kalbinde her ne zaman ism-i a'zam tecelli ederse, bütün hakikatleri içeren hakikat-i Muhammediyye'nin

55 Bakara 2/261.

56 Nahl 16/43; Enbiyâ 21/7.

57 Ankebût 29/69.

58 Bakara 2/261.

zuhuru gerekir. İşte o zaman onun diğer kuvvetlerinin hükmü bâtil olur. Nitekim; “Allah’ın nehri geldiği vakit İsa’nın -aleyhisselâm- nehri bâtil/geçersiz olur.”⁵⁹ denilmiştir.

Bununla, Kur’ân’ın manasının zuhuru da kastedilmiş olabilir. Bu durumda Hazret-i İsa’nın -aleyhisselâm- nehrinin beyanına ihtiyaç yoktur. Her kim bu kelâmın sırrını arzu ederse ehline sorsun. Nitekim Allah Teâlâ; “...Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun.”⁶⁰ buyurmuştur.

Ey dost! Bunun (yani Allah’ın nehri geldiği vakit, nehr-i İsa bâtil olur sözünün) tevilini bu fakirin dilinden dinle!

Şöyle ki, bizim âlemimizde Allah’ın nehriyle kastedilen, ulûhiyet nurunun zuhurudur. Nehr-i İsa ile de rubûbiyet nurunun zuhuru kastedilmektedir. Dolayısıyla ulûhiyet nuru zuhur ettiği vakit, rubûbiyet nurunun tasarrufu bâtil olur, demektir.

Bununla, sâlikin kalbinde ledünnî ilmin zuhuru da kastedilmiş olabilir. Nitekim Hazreti Peygamber -sallallâhu aleyhi ve sellem-: “Kırk sabah ihlâsla Allah’a yönelen kimsenin kalbinden diline hikmet pınarları akar.” buyurmuştur.

59 “إِذَا جَاءَ نَهْرُ اللَّهِ بَطَلَ نَهْرُ عِيسَى” Bu bir darb-ı mesel olup baş tarafı

“إِذَا جَاءَ نَهْرُ اللَّهِ بَطَلَ نَهْرُ عِيسَى” (Allah’ın nehri geldiği vakit Ma`kıl’in nehri bâtil/geçersiz olur) şeklindedir. Burada Ma`kıl ile kastedilen sahâbeden Ma`kıl b. Yesâr’dır. Hz. Ömer (r.a.) döneminde yeni kurulan Basra’ya ilk yerleşenlerden biri olan Ma`kıl b. Yesâr’ın (r.a.) bu şehrin gelişmesinde önemli katkıları olmuştur. Hz. Ömer’in (r.a.) burada bir sulama kanalı açmak üzere kendisini görevlendirdiği, bunun üzerine Basra yakınlarında “Nehr-i Ma`kıl” şeklinde kendi adıyla anılan bir kanal açtığı rivayet edilmektedir. Hz. İsa’ya (a.s.) nispet edilen nehrin de Bağdat’ta olduğu, her iki nehrin üzerinde çok güzel mezarların ve meyve bahçelerin bulunduğu ifade edilmektedir. Söz konusu darb-ı meselde “Allah’ın nehri” ifadesiyle deniz, yağmur ve sel gibi hususlar kastedilmektedir. Nitekim bunlar diğer su ve nehirlerle baskın olup bunları doldurmaktadır. Yoksa Allah’a nispet edilen hususi bir nehir söz konusu değildir. Araplar bu darb-ı meseli, faydası umumî olan bir şey ile faydası kısıtlı olan bir şeyi karşılaştırma yapma üzere kullanmaktadırlar. Bazı tasavvuf erbâbı kimseler ise bununla Hakk’ın vechindeki bâkî nûrun zuhûrunun kastedildiğini ileri sürüp söz konusu ifadeyi, “Ruh cem kaynağından inip ayrıntılı mevcûdâta dağılınca, Allah’ın vechindeki bâkî nur bütün eşyada zuhûr eder. İzâfî bir ruhla kalan bir başka şeye ihtiyaç kalmaz.” şeklinde açıklamışlardır.

60 Nahl 16/43; Enbiyâ 21/7.

Ayrıca, Allah'ın nehri ile aşkın nehri, Nehr-i İsa ile aklın en düşük seviyesinin kastedilmiş olması da muhtemeldir.

Yine Allah Teâlâ'nın nehriyle ahadiyet denizi, nehr-i İsa ile de beşerî âlemde hâsıl olan vâhidiyet denizi kastedilmiş olabilir. Zira insanî nefis bu âlemden büyüktür. Nitekim Allah Teâlâ: "Gerek afakta gerek kendi nefislerinde onlara âyetlerimizi (varlığımızın delillerini) göstereceğiz. Ta ki, o Kur'ân'ın hak olduğu onlara iyice belli olsun."⁶¹ buyurmuş, Hazreti Ali -*radıyallâhu anh*- de şöyle demiştir:

Beyit:

داؤك فيك وما تشعر * ودواؤك منك وما تبصر
وتزعم أنك جرم صغير * وفيك انطوى العالم الأكبر
وأنت الكتاب المبين * الذى يظهر بأحرفه المضممر
فلا حاجة لك من خارج * وفكرك فيك وما تفكر⁶²

Eğer "Nehrin Allah Teâlâ'ya ve Hazret-i İsa'ya -*aleyhissellâm*- izafe edilmesinin sırrı nedir? Hâlbuki Allah Teâlâ'nın; "... De ki: 'Hepsi Allah'tandır...'⁶³ buyurduğu gibi her şey Allah Teâlâ'dandır." denilirse, bu fakir şöyle der:

Allah Teâlâ'nın nehrinden maksat, her nakşın başlangıcı olan hakikat-i Muhammediyye'dir. İzzet sahibi olan Allah'ın Habibi -*sallallâhu aleyhi ve sellem*- buna "Allah'ın ilk yarattığı şey kalemdir." kavliyle işaret etmiştir.

O hâlde mü'mine lazım olan, ızdırârî ölümden evvel gaybın gaybında ona (hakikat-i Muhammediyye'ye) vâsıl olmasıdır. Zira o (hakikat-i Muhammediyye), ümmü'l-ervâh (ruhların anası)'dir. Nitekim "Rabbimi annemin sûretinde gördüm." denilmiştir.

61 Fussilet 41/53.

62 "Dermanın sendedir bilmezsin, derdin sendendir görmezsin. Sen kendini küçük bir şey sanırsın, oysa büyük bir âlem sende dürüldür. Sen apaçık olan o kitapsın ki, harfleri ile gizli olan aşikâr olur. Senin hârici bir şeye ihtiyacın yoktur, düşüncen sendedir ama sen düşünmezsin."

63 Nisâ 4/78.

Dolayısıyla anne mevcut olduğunda, çocuğunun onun yanındaki tasarrufu bâtıldır. İşte nehr-i İsa ile kastedilen budur. Nitekim Allah Teâlâ; "...Sakin onlara "öf" bile deme!..."⁶⁴ buyurmuştur.

Özellikle hakikat-i Muhammediyye mevcut olduğunda İsa aleyhisselâmın hükmü nasıl geçerli olsun! Yani hâs olan nûr, sülûk ile bizim âlemimizde zuhur ettiği zaman, beşerî ruhun tasarrufu bâtıl olur, demektir. Bunu iyi anla!

Ey dost! Bil ki, tıpkı Hazret-i Muhammed Mustafâ *-aleyhisselâm-* ile Hazret-i İsa'nın *-aleyhisselâm-* hali gibi has olan nurun vâsıl olduğu makama, insanî ruh vâsıl olamaz. Zira Hazret-i İsa'nın *-aleyhisselâm-* zâhiri son derece soyutlanmış iken bâtını böyle değildir. İzzet sahibi olan Allah'ın Habibi *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* buna; "*Fakr, neredeyse küfür olacaktı.*" kavliyle işaret etmiştir.

Arabî olan Hazreti Peygamber'in *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* ise hem zâhiri hem de bâtını son derece soyutlanmıştır. Nitekim Hazreti Peygamber *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* buna "*Fakr tamamlandığında, artık o Allah'dır.*" kavliyle ve "*Fakr iki cihanda yüz karasıdır.*" sözleriyle işaret buyurmuştur. Bundan anlaşıldığına göre yukarıdaki "*Fakr neredeyse küfür olacaktı.*" hadisinde geçen küfrün mânası fenâda fâni olmaktır. Bu, kutbu'l-aktâbın makamıdır.

Ey dost! Bil ki, sen şeyhten şeyhe, tâ Hazreti Resûlullâh'a *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* ulaşana kadar, telkinde bulunan ârif bir şeyh olmadan bu sırlara vâsıl olamazsın. İşte bundan dolayı Hazret-i Peygamber *-sallallâhu aleyhi ve sellem-*; "*Şeyhi olmayanın dini yoktur.*" buyurmuştur. Yani, (şeyhi olmayanın) fiil, sıfat ve zât bakımından tevhidi yoktur, demektir.

Ey dost! Bunun tevilini birkaç yönden bu fakirin dilinden dinle!

Birincisi: (Hadiste ifade edilen) şeyh, üstad anlamındadır. O zaman bir kimsenin hakikatte üstadının olmaması, onun dininin ve erkânının olmadığını gerekli kılar. Zira dinin hakikati, bir başkası sayesinde bilinebilir. Aksi takdirde peygamberlerin ve resullerin gönderilmesine ihtiyaç duyulmazdı. Nitekim Allah Teâlâ Peygamber Efendimize *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* hitâben; "...Sen kitap nedir, iman nedir bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle doğru yola eristireceğimiz bir nur yaptık..."⁶⁵ buyurmuştur.

Bundan anlaşıldığına göre Peygamber Efendimizin *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* "Şeyhi olmayanın dini yoktur." sözünün manası, üstadı olmayanın dini yoktur şeklindedir. Arapların üstad yerine şeyh kelimesini kullandığı görülmez mi?

İkincisi: Peygamber Efendimizin *-sallallâhu aleyhi ve sellem-*; "Şeyhi olmayanın dini yoktur." kavlından maksat, peygamberinin olmamasıdır. Zira peygamber, evvela ve bizzat İslâm'ı ortaya koyan kimsedir.

Ey dost! (Bir de) bâtınına itibarla (bu hadisin) teviline kulak ver! Şöyle ki, sâlik, fenâfillâh ile vasıflandığı zaman ona "şeyh" denmesi sahih olur. Resûlullâh'ın *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* "Allah Teâlâ her gün iki defa şeyhe (pîr-i fâniye) şöyle der: 'Derin inceldi, kemiğin zayıfladı, bana vâsıl olma vaktin geldi. O hâlde benden hayâ et ki ben de senden (sana azab etmekten) hayâ edeyim.' buyurduğu görülmez mi?" O hâlde tâlibe lazım olan fenâfillah ile vasıflanmasıdır ki kendisine şeyh denilmesi sahih olsun.

Ey dost! Bil ki, شیخ / şeyh kelimesi ters çevrildiğinde خیش / hays olur. Farsçada bu kelimenin manası zahirdir. Bundan anlaşıldığına göre, sâlikin varlığı fâni olduğu zaman; "Şeyhi olmayanın dini yoktur." demek doğrudur. Zira şeyh ve din sadece kesrette tasavvur edilebilir. Bunda büyük bir sır vardır. Ölüm gelmeden

evvel ehlerinden bu sırrı talep et! Bu (açıklama) da (yukarıdaki hadisin tevilinin) diğer bir yönüdür.

Bil ki, üçüncü yönden ise “din” kelimesinin mânâsı, tevhid nûrunu, Hazreti Muhammed’in *-aleyhisselâm-* nûrunu, vuslat nurunu, oruç ve haccın nûrunu -hüccet ve burhan ile değil- keşf ve ayân ile müşâhede etmektir. Bu ise ehassa değil, havâssa itibarla böyledir. Zira ehassa göre müşâhede ile müşâhede eden birdir. Nitekim Allah Teâlâ: “Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilâh olmadığına adâletle şahitlik ettiler...”⁶⁶ buyurmuştur. Ayrıca “Allah’ı O’ndan başkası müşâhede edemez.” denilmiştir. Abdullah el-Ensârî (ö. 481 / 1089) *-rahimehullâh-* da “Yalnız gaflet anında ‘Allah’ dedim.” demiştir.

Eğer, “Kur’ân hem şeyh hem de yoldaştır. Bu yüzden başka bir şeyhe ihtiyaç yoktur.” denilirse, bu fakir şöyle der: Kur’ân, Allah’ın konuşmayan bir kelâmıdır ve onun hakkında başka bir muallime ihtiyaç vardır. Özellikle onun bâtını yedi olup beyânı hususunda kâmil ve mükemmil bir muallime ihtiyaç duyulacak şekilde gizlidir. Nitekim Hazret-i Peygamber *-sallallâhu aleyhi ve sellem-*: “Kur’ân’ın bir zâhiri bir de bâtını vardır. Bâtının da yediye varan bâtını söz konusudur.” buyurmuştur. O hâlde mü’mine lazım olan, izzet sahibi olan Allah’ın Habibi’nin *-sallallâhu aleyhi ve sellem-*: “Kur’ân’ı okuyun ve onun garîb (bilmediğiniz mânalarını) araştırın.” kavliyle amel ederek Kur’ân’ın sırlarını talep etmesidir.

Ey dost! Bil ki, senin zâhirin Kur’ân’ın zâhiri, bâtının da Kur’ân’ın bâtını gibidir. Rahmân’ın Habibi *-sallallâhu aleyhi ve sellem-* buna; “İnsan ve Kur’ân, ikiz gibidir.” kavliyle işaret etmiştir.

Bundan anlaşıldığına göre mümin, Kur’ân’ın zâhirine göz nûruyla, bâtına da basîret nûruyla bakar. Zira kalemin iradesiyle Kur’ân’ın sırlarının yazılı olduğu insânî levha, baş gözünden gizlenmiştir. Bu yüzden mümin o levhayı, ancak -kâmil ve mükemmil

bir şeyh ve (Allah'a) vâsıl olan, (başkalarını da) vuslata ulaştırılan bir ârifin telkîni vasıtasıyla- rûhun nefis ile izdivâcıyla yeniden doğmak suretiyle okuyabilir.

İsa -*aleyhisselâm*- buna "İki defa doğmayan kimse göklerin melekûtuna giremez" kavliyle işaret etmiştir. O halde birinci doğumun mülk âlemiyle irtibâtı vardır. Bu (ikinci) doğum sayesinde ise onun melekût (âlemi) ile irtibâtı olur ve bu doğum sebebiyle nebîlerin mirâsına müstahak olur. Nebîlerin mirâsına vâsıl olmayan ise doğmamıştır.

Bil ki, mümin bu doğuma ancak Allah Teâlâ'nın: "Sana biat edenler ancak Allah'a biat etmiş olurlar. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah'a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir."⁶⁷ kavli gereğince biat edip kâmil bir şeyhten kelime-i tevhidi almak suretiyle müyesser olabilir. Kim verdiği sözden dönerse yani biatında eksiklik gösterirse, "Kendi aleyhine dönmüştür." yani bunun vebâli onun üzerinedir, demektir. "Kim de Allah'a verdiği sözü yerine getirirse" yani biat üzerinde sabit kalırsa, demektir. "Allah ona büyük bir mükâfat verecektir", bu mükâfat cennet ve Allah'ı görmektir.

Şeyhlerin kutbu Seyyid Yahyâ eş-Şirvânî (ö. 870/1466) -*kuddise sırruhu'l-azîz*- şöyle demiştir: Kalbin dirilmesi için telkîn ehlini aramak farzdır." Nitekim Allah Teâlâ: "De ki: 'İşte bu, benim yolumdur. Ben (insanları) Allah'a (körü körüne değil) bir basîret üzere davet ediyorum.'"⁶⁸ buyurmuştur. Bu basîret, velîlerin gönül makamında açılan rûh gözüdür. Bu, zâhir ilimle hâsıl olmaz. Aksine bâtın olan ledünnî ilimle hâsıl olur.

67 Fetih 48/10.

68 Yûsuf 12/108.